

Parafia Nawrócenia św. Pawła
 Adres: ul. Bernardyńska 5, 20-109 Lublin
 tel. 081-532-40-62 (w godz. 9-10; 16-18)
 tel. kom. 604 988 929
 e-mail: parafia.pawel.lublin@gmail.com
 strona internetowa: www.pawel.lublin.pl
 fanpage: http://facebook.com/swpawellublin

Godziny mszy świętych:

niedziele i święta:
 7:00, 8:30, 10:00, 11:30, 13:00,
 16:30 (z wyjątkiem wakacji), 18:30

dni powszednie:
 7:00, 7:30, 18:00

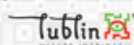
święta wypadające w dni powszednie:
 7:00, 8:30, 10:00, 18:30

PROSZĘ NIE ZAPOMINAJ,
 ŻE JESTEŚ W KOŚCIELE.
 NIE ZWIEDZAJ W TRAKCIE NABOŻEŃSTW.
 ZACHOWUJ SIĘ Z SZACUNKIEM,
 ROZMAWIAJ SZEPTEM.

Wydawca:
 Urząd Miasta Lublin -
 Biuro Miejskiego
 Konserwatora Zabytków
 Lublin 2017
 Edycja I

Opracowanie tekstowe: Olga Pikul
 Opracowanie graficzne: Renata Sidor,
 Magdalena Szabala
 Zdjęcia: K. Czerlunczakiewicz, P. Maciuk,
 H. Mąciak, T. Stańczuk
 Redakcja: Biuro MKZ Lublin
 K. Czerlunczakiewicz, H. Mąciak, M. Trzewik

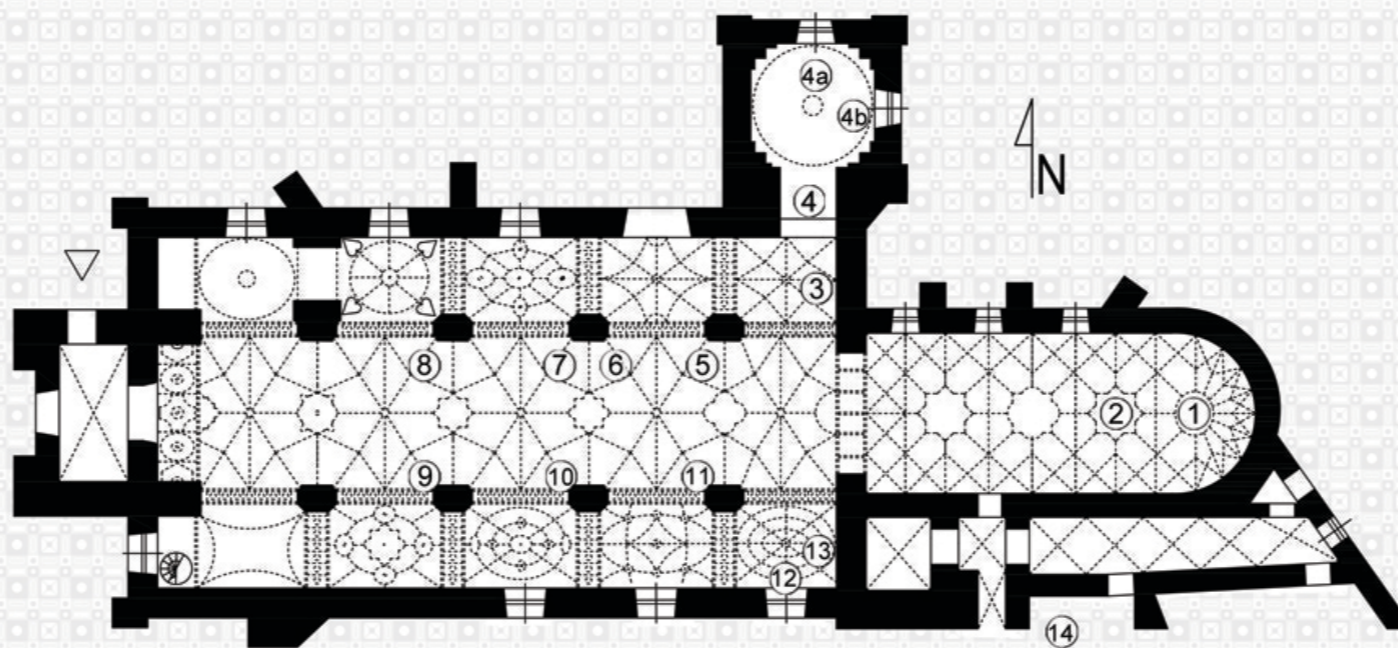

Legenda:

1. Ołtarz główny
2. Prezbiterium
3. Ołtarz św. Franciszka
4. Kaplica Uhrowieckich
- 4a. Ołtarz MB Częstochowskiej
- 4b. Ołtarz św. Tekli
5. Ołtarz św. Jana Dukli
6. Nagrobek Andrzeja Osmólskiego (?)
7. Ołtarz św. Anny
8. Ołtarz Jezusa Miłosiernego
9. Ołtarz św. Walentego z relikwiami
10. Ołtarz Serca Jezusowego
11. Ołtarz św. Iwona
12. Epitafium Wojciecha Oczki
13. Ołtarz Niepokalanego Poczęcia NMP
14. Zakrystia

RZUT PRZYZIEMIA

ARCHITEKTURA

Orientowana świątynia jest pięcioprzęsłową bazyliką z wydłużonym, wyraźnie niższym i węższym od nawy głównej prezbiterium na planie prostokąta, zamkniętym półkolistą absydą. Od strony północnej znajduje się kaplica na planie kwadratu (przekryta kopułą i zwieńczona latornią). Nad łukiem tęczowym wznosi się szczyt wschodni z dekoracją okuciovą według wzoru Vredemana de Vries, zwieńczony wieżyczką z sygnaturką. Od strony południowej, w narożu znajduje się wysoka, czworoboczna, trzykondygnacyjna wieża. Klasycystyczną fasadę o schodkowym szczycie poprzedza niewielka, wysunięta kruchta. We wnętrzu nawa główna otwiera się wysokimi arkadami na smukłych filarach do niższych naw bocznych.

Chór muzyczny wsparty na przyściennych filarach ulokowano w zachodniej części kościoła. Przedświątelnia i nawa główna przekryta sklepieniami kolebkowo-krzyżowymi, a nawy boczne żaglastymi, prezbiterium przesklepienie kolebką z lunetami. Sklepienia oraz podłucha arkad pokryte są siecią sztukaterii, odciskanych z form w zaprawie wapienno-piaskowej, zdobionych perełkowaniem i kimationem. Każde z przęseł naw bocznych ma zróżnicowaną dekorację. Kościół bernardyński jest miejscem, gdzie po raz pierwszy użyto na terenie Lublina tego typu dekoracji na szeroką skalę, która następnie została spopularyzowana w środowisku lubelskich muratorów.

SŁOWNICZEK

Trójnawowa hala - w architekturze typ chrześcijańskiej świątyni wielonawowej o nawach tej samej wysokości;

Bazylika - w architekturze typ chrześcijańskiej świątyni wielonawowej z nawą główną wyższą od naw bocznych, oświetloną oknami usytuowanymi w ścianie ponad dachami naw bocznych;

Absyda - rodzaj architektonicznego zamknięcia pomieszczenia na rzucie półkola, półelipsy lub wieloboku, wyodrębnionego lub wtopionego w bryłę budynku, otwartego do jej wnętrza;

Kruchta - przedsionek kościoła usytuowany najczęściej przed głównym wejściem, niekiedy również przed bocznym;

Łuk tęczowy - w kościele katolickim górna część arkady, na styku nawy głównej (część świecka) i prezbiterium (część kapłańska);

Ornament okuciový - płaski ornament w postaci ażurowych plaket naśladujących żelazne okucia, w kształcie kolistych i prostych listew o pozawijających końcach;

Sklepienie krzyżowe - zbudowane na planie kwadratu z dwóch, skrzyżowanych sklepień kolebkowych;

Sklepienie żaglaste - utworzone z półkuliastej czaszy przez obcięcie jej czterech boków pionowymi płaszczycznymi;

Sklepienie kolebkowe z lunetami - sklepienie w formie kolebki z prostokątnymi mniejszymi kolebkami zazwyczaj z otworami okiennymi w ścianach tarczowych;

Perełkowanie/astagal - ornament ciągły w formie półwypukłego pasma z pałeczek rozdzielonych pojedynczymi lub podwójnymi krążkami bądź perełkami;

Kimation - ciągły ornament rzeźbiarski lub malarzski, złożony z szeregu stylizowanych motywów roślinnych; umieszczany na budowach, reliefach;

Poza sansovinowska - typ przedstawienia stworzony przez włoskiego rzeźbiarza Andreę Sansovina; w rzeźbie przedstawienie postaci zmarłego na pozycji snu lub odpoczynku – leżącej swobodnie na boku, z korpusem podpartym na ręce ugiętej w łokciu oraz skrzyżowanymi nogami.

KOŚCIÓŁ POBERNARDYŃSKI
 PW. NAWRÓCENIA ŚW. PAWŁA

HISTORIA

Lubelski klasztor Braci Mniejszych Obserwantów, zwanych w Polsce bernardynami, założony w 1459 r. był trzecim z kolei w Małopolsce. Był to także pierwszy franciszkański klasztor w Lublinie. Teren, na którym zlokalizowano zespół bernardyński, należał najpierw do Stefana Lubliniana, kapelana szpitalnego, a w 1459 r. nabył go Jakub Kwanta, mieszczanin i rajca lubelski, który przekazał tę ziemię zakonnikom. Dodatkowe tereny wokół kościoła, przeznaczone dotychczas na ogrody i sady, ofiarowali nowemu klasztorowi rajcy lubelscy Maciej Kuninoga i Mikołaj z Lublina.

Pierwsze zabudowania klasztoru były drewniane, ale jak podaje Ks. Jan Ambroży Wadowski za Janem Długoszem - w 1473 r. dzięki wstawianictwu króla Kazimierza Jagiellończyka rozpoczęto budowę kościoła murowanego z cegły, który ukończono w 1497 r. W kolejnych latach przebudowano również klasztor.

Według legendy budowę założenia bernardyńskiego wspomógł anonimowy darczyńca. Pewnej nocy, podczas burzy, siedzący w ratuszu pachółkowie zobaczyli w blasku błyskawicy wóz zaprzężony w dwa woły. W wozie znajdowała się wielka sosnowa skrzynia. Pachółkowie wnieśli ją do ratusza i za zgodą wójta otworzyli. W skrzyni znajdowały się kosztowności, będące bezimiennym darem przeznaczonym na dokończenie budowy kościoła. Legendarna skrzynia znajduje się do dziś w jednym z klasztornych korytarzy.

Fotografia z okresu międzywojennego. Archiwum Fotografii Ośrodka Brama Grodzka - Teatr NN.

W swej gotyckiej fazie kościół bernardynów był zapewne **trójnawową halą**, z prezbiterium zamkniętym prostą ścianą albo trójbocznie. Kościół był krótszy niż obecnie o jedno przęsło od strony zachodniej.

Wielki pożar, który wybuchł w 1557 r., strawił część Krakowskiego Przedmieścia i nie ominął także świątyni bernardynów, gdzie spaleni uległy wszystkie ołtarze i zawaliły się sklepienia. Podczas odbudowy budynku zachowano system halowy korpusu, zwieńczono ściany renesansowym gzymsem, a ostrołukowe zamknięcia okien zastąpiono prawdopodobnie półkolistymi.

Jak podaje Ks. Jan Ambroży Wadowski to właśnie w kościele bernardynów odśpiewano uroczysty hymn „Te Deum laudamus” w 1569 r., po zawarciu Unii Lubelskiej.

Kolejny pożar, który miał miejsce w 1602 r., ponownie naruszył budynki klasztorne. Odbudowany w latach 1602-1630 kościół zyskał nową, renesansową szatę. Autorami przekształceń byli lubelscy muratorzy włoskiego pochodzenia, Rudolf Negroni i Jakub Balin, którzy nadali świątyni nowe formy, inspirowane architekturą włoską i niderlandzką.

Kościół z trójnawowej hali przebudowano na **bazylikę**, o wyniesionej ponad nawy boczne nawie głównej. Wydłużono także o jedno przęsło korpus świątyni w kierunku zachodnim, a prezbiterium przedłużono w kierunku wschodnim o kolejne przęsło, które zamknięto półokrągłą absydą.

Sklepienia i kopuły pokryto wówczas charakterystyczną dla Lublina i jego okolic w 1 poł. XVII w., dekoracją o układzie geometryczno-sieciowym, złożoną z sieci listew tworzących różnorodną kompozycję. Ściany nawy głównej zwieńczono fryzmem arkadowym i bogato profilowanym belkowaniem. Prekursorski dla tych przekształceń był budowany wówczas kościół kolegiacki w Zamościu, z pewnymi jednak lokalnymi cechami, typowymi dla form używanych przez lubelskich muratorów. Już w 1607 r. świątynię konsekrowano wraz z nowym ołtarzem Trzech Króli.

Odbudowa świątyni była możliwa dzięki licznym fundatorom, których nagrobki i tablice epitafijne do dziś zdobią kościół, m.in. Wojciecha Oczki, lekarza Zygmunta Augusta, Stefana Batorego i Zygmunta III, którego epitafium wykonane jest z dwubarwnego marmuru i ukazuje zmarłego adorującego krzyż.

Wśród ówczesnych fundatorów warto wymienić również m.in. rodziny Sobieskich, Kochanowskich oraz Poniatowskich. Na uwagę zasługuje także nagrobek przypisywany Andrzejowi Osmólskiemu z końca XVI w. z warsztatu Hieronima Canavesiego, gdzie zmarły przedstawiony został w tzw. **pozie sansovinowskiej**.

W 1 poł. XVII w. dzięki fundacjom możnych rodzin powstały cztery kaplice: Wniebowzięcia Matki Boskiej (fundowana przez Marka Sobieskiego), kaplica św. Anny, kaplica św. Antoniego Padewskiego (z fundacji Uhrowieckich), kaplica św. Piotra (z fundacji chorążego lubelskiego Piotra Czarnego) oraz kaplica św. Franciszka dobudowana ok. 1671 r.

W latach 1732-1733 dzięki wsparciu m.in. kasztelana krakowskiego Józefa Potockiego dokonano kolejnych restauracji świątyni. Umieszczono wówczas w kościele nowe organy i ołtarz św. Iwona. W roku 1749 kustosz kościoła, o. Franciszek Koźlewski zlecił wzmocnienie fundamentów świątyni i oczyszczenie grobów znajdujących się pod posadzką budynku w celu przeniesienia zwłok pod kaplicę Uhrowieckich. W 2 poł. XVIII w. kaplica ta przeszła pod opiekę Bractwa św. Tekli i z pierwotnego wezwania św. Antoniego Padewskiego zaczęto ją nazywać kaplicą św. Tekli.

Na początku XIX w. klasztor znalazł się w bardzo złej sytuacji ekonomicznej. Brak bieżących remontów doprowadził do rozebrania czterech kaplic. Do dziś zachowała się jedynie kaplica Uhrowieckich. W 1827 r. przeprowadzono remont fasady, podczas którego przekształcono ją w stylu klasycystycznym i dobudowano kruchtę. W latach 1858-1860 zlikwidowano kopuły kaplic w zachodnich przęsłach nawy oraz obniżono dachy.

Warto wspomnieć, że niemalże od początku działalności bernardynów w Lublinie, przy kościele działały liczne bractwa, a przy klasztorze funkcjonowała szkoła dla młodzieży zakonnej. Klasztor posiadał również bibliotekę, której księgozbiór się nie zachował i archiwum.

W 1864 r. doszło do kasaty klasztoru. Dwa-dzieścia lat później decyzją biskupa lubelskiego Kazimierza Wronowskiego utworzono tu parafię, odnowiono kościół i przekształcono jego wnętrze. Wówczas przesunięto ołtarz główny w głąb prezbiterium, a ambonę przeniesiono o jeden filar, bliżej ołtarza głównego. W latach 1908-1910 przebudowano renesansowy chór muzyczny i ustawiono nowe organy firmy braci Rieger.

Od 1954 r. rozpoczęto konserwację świątyni pod kierunkiem inż. arch. Jana Ogórkiewicza. Wówczas to m.in. przeprowadzono rekonstrukcję renesansowej kopuły nad kaplicą Uhrowieckich.

WNĘTRZE

W prezbiterium znajduje się drewniany ołtarz główny wykonany w 1739 r., z cudownym obrazem św. Antoniego Padewskiego z 1 poł. XVII w. oraz wysuwany obraz Nawrócenia św. Pawła z 1922 r. pędzla Władysława Barwickiego. W prezbiterium ulokowane są również rzeźbione stalle renesansowe. Na filarach międzynawowych umieszczono osiem ołtarzy pochodzących z XVIII w. W prawej nawie bocznej ołtarze: Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej, św. Iwona, Najświętszego Serca Jezusowego oraz św. Walentego (z cudownym obrazem i relikwiami św. Walentego w mensie ołtarza). W lewej nawie bocznej ołtarze: św. Franciszka z Asyżu, św. Jana z Dukli, św. Anny i Jezusa Miłosiernego, który pierwotnie nosił wezwanie św. Tekli. W północnej części kościoła znajduje się kaplica Uhrowieckich z dwoma ołtarzami: Matki Boskiej Częstochowskiej i św. Tekli. Drewniana ambona z lat 1760-1761 dekorowana jest barokowymi rzeźbami św. Franciszka i Ewangelistów. W nawie głównej ustawione są renesansowe ławki i konfesjonały.

Relikwie św. Walentego.